

Statenmededeling

Onderwerp

Verkenning samenwerking havenbedrijven Moerdijk en Rotterdam en Noord-Brabant

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

1. De volgende trajecten die in samenhang worden uitgevoerd:
  - Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk.
  - Samenwerking Havenbedrijf Moerdijk en Havenbedrijf Rotterdam.
  - Samenwerking Havenbedrijf Rotterdam en het brede Brabantse ecosysteem
2. De procesinrichting op basis waarvan voorgaande wordt uitgewerkt

Aanleiding

In de Havenstrategie 2030 hebben de gemeente Moerdijk, provincie Noord-Brabant en havenschap Moerdijk de ambitie vastgesteld om voor 2030 Moerdijk te ontwikkelen tot het belangrijkste Haven en Industrie-complex binnen de Vlaams-Nederlandse Delta voor wat betreft duurzame logistiek, chemie en procesindustrie. Dit is van belang voor de versterking van de economische structuur van Brabant en voor de werkgelegenheid in de regio. Uitgangspunt van de strategie is een goede balans tussen waardecreatie, duurzaamheid en een veilige en leefbare omgeving (people, planet, profit).

Voor het verder vormgeven van deze ambitie en het versterken en versnellen van de doelrealisatie hebben GS een proces ingericht met een drietal trajecten:

- Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk 2018-2020.
- Samenwerking Havenbedrijf Moerdijk en Havenbedrijf Rotterdam.
- Samenwerking Havenbedrijf Rotterdam en het brede Brabantse ecosysteem.

De trajecten versterken elkaar en vragen om eenduidige procesinrichting om integraliteit en complementariteit van de inhoudelijke doelstellingen te borgen.

Naast de eerdere ingezette lijn van uitvoeringsprogramma's en het verkennen van samenwerking met havenbedrijf Moerdijk en havenbedrijf Rotterdam wordt hiermee ook versterking gezocht in het verbinden van Havenbedrijf Rotterdam aan het ecosysteem van Noord-Brabant.

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

Korte historie

Met de vaststelling van de [Havenstrategie 2030 in juli 2014](#), is geconcludeerd dat aanpassing van de bestuurlijke inrichting (governance) van het Havenschap Moerdijk noodzakelijk is om de gewenste doorontwikkeling van het havenbedrijf te kunnen realiseren.

Dit heeft geresulteerd in het [Statenvoorstel herijking governance](#) Havenschap Moerdijk. Hierbij is een drietal mogelijke governance inrichtingen gewogen op de criteria slagkracht en flexibiliteit, scheiding rollen en verantwoordelijkheden, professioneel toezicht, financiële opgaven en risico's en samenwerkingsmogelijkheden. Vastgesteld is dat de samenwerking met andere partijen van belang kan zijn om de ambities te kunnen realiseren. Wij hebben toen de opdracht gekregen de GR-NV optie uit te werken. Deze uitwerking is in [Statenvoorstel 46/16 Uitwerking governance Havenschap Moerdijk](#) aan u voorgelegd en uw Staten hebben positief besloten over de uitwerking. De structuur van het Havenbedrijf Moerdijk NV is zodanig ingericht dat het mogelijk is dat één of meer derden kunnen toetreden als aandeelhouder van het Havenbedrijf Moerdijk NV. In de Verzelfstandigingsovereenkomst is hieraan een aantal voorwaarden gesteld:

- Toetreding vereist (materieel) de goedkeuring van zowel provincie als gemeente.
- De provincie en gemeente behouden samen (via GR Havenschap) de meerderheid van de uitgegeven aandelen.
- Toetreding is alleen mogelijk voor publiekrechtelijke rechtspersonen of rechtspersonen waarvan publiekrechtelijke rechtspersonen de volledige zeggenschapsrechten bezitten (ook wel: overheids-NV's).
- Een derde partij krijgt andere aandelen dan aandelen A of B. Met andere woorden: voor toetreding van een derde partij zullen nieuwe aandelen moeten worden uitgegeven en zal deze daarvoor kapitaal storten in Havenbedrijf Moerdijk NV.
- Een derde partij die aandelen wil verwerven moet (a) zich committeren aan de realisatie van de doelstellingen van de Havenstrategie en (b) een wezenlijke bijdrage leveren aan de realisatie van die doelstellingen en strategie.

Tevens zal deze een prijs moeten betalen die reëel recht doet aan de waarde van het Havenbedrijf.

Op 1 januari 2017 is de verzelfstandiging van het Havenbedrijf Moerdijk geëffectueerd. Hierover bent u in januari 2017 geïnformeerd. In deze [statenmededeling](#) en in de P&C-documenten bent u ook geïnformeerd over afspraken met Havenbedrijf Rotterdam N.V. (HbR) om via een verkenning de meerwaarde en mogelijkheden voor samenwerking tussen Havenbedrijf Moerdijk (HbM) en Havenbedrijf Rotterdam (HbR) nader te verkennen. De verkenning had als doel om de gedeelde belangen ingeval van samenwerking

te identificeren en om een gedeeld beeld op te stellen over de inhoud en organisatievorm van de toekomstige samenwerking. De afspraken tussen HbM en HbR zijn vastgelegd in Memoranda of Understanding (MoU).

Conform de toezegging in de laatstgenoemde Statenmededeling worden uw Staten en tegelijkertijd de Raad van de gemeente Moerdijk geïnformeerd over en betrokken bij de verdere uitwerking tussen de havenbedrijven. In voorliggende Statenmededeling wordt u geïnformeerd over het besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van 25 mei jl tot vaststelling van de -verdere- procesinrichting.

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

Bevoegdheid

Bij de oprichting van het HbM is bepaald dat de aandeelhoudersrechten in de AvA worden uitgeoefend door vertegenwoordigers van de gemeente Moerdijk en de provincie via respectievelijk de aandelen A en B op basis van een privaatrechtelijk onherroepelijke volmacht die is afgegeven door Gemeenschappelijke Regeling Havenschap (de enige aandeelhouder van HbM) aan twee gedeputeerden van de provincie (de heer Pauli en de heer Van Merrienboer) en twee wethouders van de gemeente (de heer Zwiers en de heer Van Dorst). Dit betekent dat de colleges van beide partijen materieel het standpunt of mandaat bepalen waarmee hun vertegenwoordiger in de AvA handelt. Conform de Provincie- en Gemeentewet berust de verantwoordelijkheid voor de inbreng in de AvA bij het college en dient het college op basis van artikel 158/167 in een aantal gevallen de Gemeenteraad of Provinciale Staten om een zienswijze, respectievelijk wensen en bedenkingen te vragen. Daarnaast gelden de gebruikelijke regels met betrekking tot het actief informeren van Raad of Staten over de ontwikkelingen rond een deelneming en over het afleggen van verantwoording van verbonden partijen op basis van wet- en regelgeving en het vigerende deelnemingenbeleid.

Gedeputeerde Staten zullen daarbij moeten nagaan of een mogelijk besluit tot verkoop of liquidatie van een deelneming dermate ingrijpende gevolgen heeft voor de provincie dat Provinciale Staten op grond van artikel 167 Provinciewet in de gelegenheid moet worden gesteld om wensen en bedenkingen te uiten. In het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer (ZRK) over het verkoopproces Essent is de aanbeveling gedaan bij majeure operaties vooraf een procesarchitectuur op te stellen, die met Provinciale Staten wordt besproken.

In het geval van de samenwerking tussen de havenbedrijven, met uitgifte van aandelen aan HbR, is sprake van een minderheidsparticipatie. Vanwege de impact van een (aandelen)participatie van het HbR in HbM wordt bij het eindbesluit PS in de gelegenheid gesteld tot het uiten van wensen en bedenkingen en is een procesarchitectuur vastgesteld rekening houdend met de leerpunten vanuit eerdere ZRK evaluaties. Het betreft aspecten als procesregie vanuit college, onafhankelijke oordeelsvorming/toetsing en afspraken over registratie van informatie.

Kernboodschap

1. Noord-Brabant en de haven van Rotterdam zijn nauw verbonden

Noord-Brabant en de haven van Rotterdam zijn nauw met elkaar verbonden. Er zijn omvangrijke goederenstromen die via de havens van Rotterdam en Noord-Brabant hun weg Europa in vinden. Van de doorgevoerde containers in Rotterdam heeft 20% als herkomst of bestemming Noord-Brabant, dat zijn bijna 1,5 miljoen 20 voets containers per jaar. Maar ook producenten in Noord-Brabant maken veel gebruik van de Rotterdamse haven voor import en exportstromen. De kwaliteit en de efficiëntie van het gehele logistieke systeem levert een belangrijke bijdrage aan de concurrentiekracht van Nederland, als logistiek land en als productielocatie. Daarnaast is er sprake van een aantal trends, die veel invloed hebben op de ontwikkeling van (zee)havens en verdere samenwerking noodzakelijk maakt. Digitalisering, automatisering, schaalvergroting en duurzaamheid zijn de voornaamste uitdagingen. De uitdagingen vragen om een gezamenlijke aanpak van bedrijven, overheden en kennisinstellingen uit beide regio's, om gedeelde doelstellingen te versnellen.

2. Uitvoeringsagenda Havenstrategie Moerdijk

De Havenstrategie is en wordt uitgewerkt in een dynamische agenda: Voor de periode was dit het uitvoeringsprogramma 2015-2017. Jaarlijks is hiervan een monitor opgesteld. Over de monitor 2017 bent u via de dagmail op 22 februari jl. geïnformeerd. De gemeente Moerdijk, provincie Noord-Brabant en Havenschap Moerdijk hebben in het uitvoeringsprogramma de hoofdthema's benoemd waar zij uitvoering aan gaan geven. Deze hoofdthema's zijn gekoppeld aan de publieke belangen op gebied van 'People', 'Planet' en 'Profit'. Het eerste programma liep van 2015-2017 en wordt geüpdatet in een uitvoeringsagenda voor de periode 2018 en verder. Tevens wordt hierbij invulling gegeven aan de monitoring van activiteiten en resultaten.

3. Samenwerking tussen havenbedrijf Moerdijk en havenbedrijf Rotterdam

Zoals aangegeven onder het kopje aanleiding zijn de havenbedrijven in 2017 begonnen met een verkenning van samenwerkingsmogelijkheden. Uit de verkenningfase komt een tiental punten naar voren waarop de havenbedrijven graag samen willen werken en die nader onderzocht worden:

- 1) Gezamenlijke ontwikkeling en commercialisering Logistiek Park Moerdijk (LPM)
- 2) Versterking binnenvaartverbinding Rotterdam Moerdijk.
- 3) Gezamenlijk ontwikkeling railproduct
- 4) Gezamenlijke agenda MIRT, met name t.a.v. Railcorridor zuid
- 5) Gezamenlijke commerciële strategie t.a.v. shortsea
- 6) Aantrekken "nieuwe industrie"
- 7) Marktleider transitie naar duurzame energie en chemie
- 8) Versterken en verduurzamen bestaand chemisch cluster
- 9) Samenwerking tussen HbR en HbM als vliegwiel voor bredere samenwerking in innovatie- en beleidsnetwerken

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

10) Meerwaarde samenwerking HbR en HbM op operationeel niveau

Diverse onderzoeken, rapporten en studies tonen verder aan dat samenwerking tussen havenbedrijven, ook die van Moerdijk en Rotterdam, meerwaarde levert en soms noodzakelijk is om tal van maatschappelijke opgaven te realiseren.

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

4. *Samenwerking Havenbedrijf Rotterdam en Brabantse ecosysteem*

Het College van GS en het Havenbedrijf Rotterdam verwachten dat beide regio's elkaar, naast nauwe samenwerking tussen de havens van Moerdijk en Rotterdam, ook op andere gebieden kunnen versterken door opgaven actief te verbinden met kennis en bedrijven. Voorbeelden hierbij zijn de uitdagingen van de energietransitie of de enorme impact van digitale technologie op de logistieke ketens. Daarvoor zijn we ook een traject gestart waarin de samenwerking tussen de ecosystemen van Noord-Brabant en de haven van Rotterdam. Dit is het zogenaamde "strategisch partnership spoor Mainport connects Brainport". In de verkenning naar kansen voor een gezamenlijk antwoord op de uitdagingen van de toekomst worden in eerste instantie op de thema's logistiek en energie tafels georganiseerd. Aan deze tafels wordt met belangrijke spelers uit zowel het ecosysteem Noord-Brabant als dat van de haven Rotterdam een lange termijnperspectief besproken en worden acties in gang gezet die passen binnen dat perspectief. Innovatie en digitalisering dragen in belangrijke mate bij aan de beantwoording van de uitdagingen.

5. *De procesinrichting van de samenwerking van de havenbedrijven voldoet aan de aanbevelingen die zijn gedaan in de ZRK rapporten over de verkoop van Essent en Attero*

Wij informeren u, zoals toegelicht in de paragraaf bevoegdheid, vanwege uw rol en verantwoordelijkheid in dit proces, over de voorbereiding van de samenwerking. In de procesnotitie zijn op basis van 4 fasen en met bijbehorende producten afspraken gemaakt over de uit te voeren activiteiten en de rol van HbM en de aandeelhouders.

Aan het einde van pre-termsheet en van de uitwerkingsfase vindt een go/no go moment plaats in de AvA. Hiervoor zal separaat een second opinion gevraagd worden aan de (externe) adviseurs van de aandeelhouders. In de second opinion wordt ook stil gestaan bij risico's, kansen en bedreigingen. Hierbij kan het college afhankelijk van de voorliggende besluiten steeds de afweging maken over het te nemen besluit en op welke wijze PS wordt geïnformeerd en betrokken in de besluitvorming.

Randvoorwaarde voor de verkenning van de samenwerking tussen de havenbedrijven zijn de bij de verzelfstandiging vastgestelde kaders zoals de verzelfstandigingsovereenkomst, statuten, de ruling van de belastingdienst en de

bij de havenstrategie vastgestelde [motie](#), waarin wordt uitgesproken dat de overheid meerderheidsaandeelhouder dient te blijven. Bij de bespreking van [statenvoorstel herijking governance](#) Havenschap hebben de Staten en gemeenteraad van Moerdijk deze motie in de verzelfstandigingsovereenkomst aangescherpt tot het behoud van de meerderheidspositie van de huidige deelnemers van GR Havenschap in Havenbedrijf Moerdijk NV.

Dit is een randvoorwaarde in de afspraken met HbR. Daarnaast is als voorwaarde voor het toetreden van derden (art 10.1) opgenomen dat deze zich dient te committeren aan de realisatie van doelstellingen en de strategie van het Havenbedrijf Moerdijk NV en dat deze een wezenlijke meerwaarde moet leveren aan de realisatie van die doelstellingen en strategie.

De verkenningsfase is reeds afgerond, met uitkomsten zoals hiervoor beschreven onder punt 2 van de kernboodschap.

De producten die in samenhang worden ontwikkeld betreffen:

1. Samenwerkingsovereenkomst: hierin worden tussen de havenbedrijven afspraken gemaakt over bedrijfsmatige samenwerking op het commerciële, strategische en organisatorische vlak. Hierin worden ook de strategische doelen van de bedrijfsmatige samenwerking vastgelegd en hoe deze te borgen.
2. Aandeelhoudersovereenkomst: hierin worden de governance afspraken, in aanvulling op de statuten, tussen de drie aandeelhouders vastgelegd. Onderwerpen die hierin behandeld kunnen worden zijn benoemingenbeleid, dividendbeleid, het te verkrijgen aandeel door HbR, zeggenschap op bijzondere en belangrijke besluiten, afspraken omtrent de bedrijfsmatige samenwerking en een exit strategie voor het geval de samenwerking en daarmee toetreding van een derde aandeelhouder niet de beoogde resultaten oplevert en afspraken over samenwerking met andere partijen.
3. Waardering: in de pre termsheet fase worden uitgangspunten voor waardering vastgesteld. In de uitwerkingsfase kunnen HbM en HbR op basis van deze uitgangspunten een (indicatieve) waardering ten behoeve van een onderhandeling plaatsvinden. Op het onderhandelingsresultaat zal eveneens een second opinion/fairness opinion plaatsvinden.
4. Notariële akten: dit betreffen alle te ondertekenen documenten waarmee de transactie geëffectueerd wordt.

In de pre-term sheet fase worden de kaders/het mandaat bepaald waarbinnen het onderhandelsteam in de volgende fase de uitwerking mag uitvoeren. Aan het einde van deze fase vindt een second opinion door (de externe adviseurs) van de aandeelhouders plaats.

In de uitwerkingsfase worden de conceptovereenkomsten voor de verschillende onderdelen van de samenwerking tussen de havenbedrijven opgesteld. Ook op deze overeenkomsten vindt voor vaststelling een second opinion plaats. Hierna

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

kan eventueel overgegaan worden tot afronding en ondertekening van de overeenkomsten en akten.

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

6. De integrale uitwerking van de samenwerking wordt bewaakt

De stuurgroep Havenstrategie wordt benut voor de afstemming tussen de uitvoeringsagenda van de Havenstrategie, de bedrijfsmatige samenwerking en het strategische partnership spoor. In de stuurgroep Havenstrategie nemen de provincie, de gemeente en het havenbedrijf deel. Daarnaast vinden er voor de aandeelhoudersovereenkomst informele aandeelhoudersvergaderingen plaats. Er is een onderhandel team bestaande uit de directeur HbM en vertegenwoordigers van de aandeelhouders die de samenwerkingsovereenkomst, aandeelhoudersovereenkomst en waardering voorbereiden. De directeur HbM koppelt terug aan de Stuurgroep. Vaststelling van documenten vindt plaats in de AvA.

7. De resultaten worden in samenhang beoordeeld

Wij zien de uitwerking van het strategisch partnership als een noodzakelijke voorwaarde voor samenwerking tussen de havenbedrijven en zullen dit als één integraal voorstel voor het uiten van wensen en bedenkingen aan u voorleggen.

Consequenties

- 1. U bent geïnformeerd dat de verkenning van de samenwerking tussen de havenbedrijven aanleiding geeft tot verdere uitwerking hiervan*
- 2. U bent geïnformeerd over de vastgestelde procesinrichting*

Europese en internationale zaken

De zeehavens bevinden zich in een mondiaal sterk veranderende context. Er is sprake van schaalvergroting, consolidatie, nieuwe spelers op de markt, er is sprake van een sterke digitalisering, de energietransitie heeft een impact op de havens. In die context is het van groot belang krachten te bundelen.

Communicatie

Er worden rondom de besluitvormingsmomenten themabijeenkomsten gepland ter voorbereiding op de debatten in de Staten en Raad.

Vervolg

De komende maanden wordt op basis van de procesinrichting de beoogde samenwerking verder uitgewerkt. Hierbij staat een zorgvuldige uitwerking voorop en wordt gestreefd naar uitvoering conform de opgenomen planning. Er is een themabijeenkomst voorzien vlak na de zomer, met als onderwerpen de uitkomsten van genoemde trajecten en producten uit de pre-termsheeftfase:

- Uitvoeringsprogramma Havenstrategie Moerdijk 2018-2020
- Samenwerking Havenbedrijf Moerdijk en Havenbedrijf Rotterdam
- Samenwerking Havenbedrijf Rotterdam en het Brabantse ecosysteem

De uitwerkingsfase voorzien we eveneens een informatiebijeenkomst en een Statenvoorstel, waarbij uw Staten in de gelegenheid worden gesteld tot het uiten

van wensen en bedenkingen over de samenwerking tussen de havenbedrijven.
Het streven is dit in december 2018 in de Staten te agenderen.

Datum

29 mei 2018

Documentnummer

GS: 4359434

PS: 4365243

Bijlagen

Integrale procesinrichting verkenning samenwerking Havenbedrijf Moerdijk N.V.
met Havenbedrijf Rotterdam N.V.(25 mei 2018)

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: de heer N.J. Sluiter, (073) 681 20 11, nsluiter@brabant.nl, afd.
Econ. Zaken en Verbonden Partijen van cluster Economie en Internationalisering.

Opdrachtnemer: mevrouw J.P.M. van der Ham, (073) 680 85 46,
jvdham@brabant.nl, afd. Econ. Zaken en Verbonden Partijen van cluster
Economie en Internationalisering.